

Sygn. akt IV CSK 93/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 listopada 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Barbara Myszka (przewodniczący)

SSN Krzysztof Pietrzykowski (sprawozdawca)

SSN Agnieszka Piotrowska

Protokolant Izabela Czapowska

w sprawie z powództwa "L." Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w G.

przeciwko D. S. i M. S.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej

w dniu 17 listopada 2016 r.,

skargi kasacyjnej pozwanych

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 8 kwietnia 2015 r., sygn. akt I ACa (...),

uchyla zaskarżony wyrok w części oddalającej apelację pozwanych oraz orzekającej o kosztach postępowania i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

L. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w G. domagała się zasądzenia od D. S. i M. S. solidarnie kwoty 15 274 187,58 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 4 września 2008 r. do dnia zapłaty i kosztami postępowania.

Sąd Okręgowy w G. dnia 15 grudnia 2008 r. wydał nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym, w którym zasądził od pozwanych na rzecz powódki kwotę zgodną z żądaniem pozwu. Pozwani wnieśli zarzuty od nakazu zapłaty.

Sąd Okręgowy w G. wyrokiem z dnia 29 kwietnia 2014 r. uchylił w całości nakaz zapłaty, zasądził od pozwanych solidarnie na rzecz powódki kwotę 14 132 831,66 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 4 września 2008 r. do dnia zapłaty, oddalił powództwo w pozostałej części, zasądził od pozwanych solidarnie na rzecz powódki kwotę 33 717 zł tytułem zwrotu kosztów procesu oraz nakazał ściągnąć od pozwanych solidarnie na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w G. kwotę 1 973,18 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych.

Sąd Okręgowy ustalił, że dnia 5 sierpnia 2003 r. pozwana podpisała weksel *in blanco*. Pozwany podpisał się z tyłu tego weksla, jednak bez dodania słowa: „poręczam”. Sporządzono też deklarację wekslową, z której wynikały warunki uzupełnienia weksla, a także jednoznacznie to, że pozwany zgodził się poręczyć zobowiązanie wekslowe. Na podstawie deklaracji pozwana złożyła do dyspozycji L. Spółki Akcyjnej w M. (poprzedniczki prawnej powódki) weksel *in blanco*, upoważniając tę Spółkę do jego wypełnienia w każdym czasie, na kwotę zaległości płatniczych z odsetkami i wszelkimi kosztami poniesionymi przez wystawcę w celu dochodzenia należności. W dniu 1 września 2003 r. została zawarta pomiędzy pozwaną (jako kupującą), reprezentowaną przez pozwanego, występującego w charakterze pełnomocnika, a L. SA w M. (jako sprzedającym), umowa sprzedaży produktów naftowych, później kilkakrotnie aneksowana, zgodnie z którą kupujący na poczet udzielonego kredytu kupieckiego przez sprzedającego miał dostarczyć zabezpieczenie w postaci gwarancji bankowej lub hipoteki i weksel *in blanco*. Dnia 3 stycznia 2005 r. powódka nabyła od swojej poprzedniczki prawnej zorganizowaną część przedsiębiorstwa, w skład której wchodziła m.in. wierzytelność wobec

pozwanej. Pozwana kontynuowała współpracę z powódką na dotychczasowych zasadach. W 2008 r. powstał problem zaległości płatniczych pozwanej, a strony negocjowały rozwiązanie tego problemu. Pozwany spotykał się z przedstawicielami powódki w celu ustalenia sposobu uregulowania zadłużenia pozwanej wobec powódki z tytułu dostarczonych paliw, był bardzo dobrze zorientowany w przedmiocie zadłużenia. W dniu 11 sierpnia 2008 r. powódka wypełniła weksel *in blanco* na kwotę 15 304 187,58 zł, płatną w dniu 3 września 2008 r. na zlecenie L. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w G., którym objęła kwoty za zapłatę za paliwa nabyte przez pozwaną od powódki, o czym poinformowała pozwanych.

Sąd Okręgowy uznał, że na wekslu wpisano nieprawidłową kwotę. Na podstawie opinii biegłego ustalił wysokość należności na rzecz powódki i taką kwotę zasądził od pozwanej na podstawie weksla. Natomiast w odniesieniu do pozwanego przyjął, że ze względu na brak na wekslu słowa „poręczam” nie można go uznać za poręczyciela wekslowego. Uwzględnił jednak powództwo względem niego na podstawie stosunku podstawowego, skoro z jego oświadczenia w deklaracji wekslowej jednoznacznie wynika, że dokonał on poręczenia cywilnoprawnego. Ponieważ - w ocenie Sądu Okręgowego - pozwana ponosiła odpowiedzialność w reżimie wekslowym, a pozwany w reżimie ogólnym (art. 876 k.c.), została przyjęta ich odpowiedzialność solidarna (art. 366 § 1 k.c.).

Obie strony wniosły apelacje od wyroku Sądu Okręgowego.

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 8 kwietnia 2015 r. oddalił obie apelacje i zasądził od pozwanych solidarnie na rzecz powódki kwotę 5 400 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania.

Sąd Apelacyjny nie podzielił zarzutów podniesionych w apelacji pozwanych w zakresie naruszenia art. 6 i 535 k.c. Podkreślił, że z zeznań świadków i opinii biegłego oraz pisma Kancelarii (...) spółki z o.o. w P. z dnia 21 lutego 2008 r. (według którego pozwana dnia 31 grudnia 2007 r. była zadłużona wobec powódki na kwotę 12 656 700 zł) nie wynika, że dług nie powstał w 2007 r. i że powódka w 2007 r. zaprzestała dostaw paliwa. Odnosząc się do zarzutu naruszenia art. 878 § 1 k.c., Sąd Apelacyjny wskazał, że pozwany nie podlega ochronie przewidzianej w tym przepisie ze względu na to, że jako pełnomocnik pozwanej w zakresie

prowadzonej przez nią działalności gospodarczej nie tylko wiedział o zakresie współpracy stron umowy i związanych z tym zobowiązań, ale *de facto* był osobą, która podejmowała decyzje. Nie podzielił ponadto zarzutów naruszenia art. 10 i 47 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. - Prawo wekslowe (jedn. tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 160; dalej: „pr. weksl.”).

Pozwani wnieśli skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego, zarzucając naruszenie przepisów postępowania, mianowicie art. 378 § 1 i art. 385 k.p.c., a także prawa materialnego, mianowicie art. 10 i 47 pr. weksl. oraz art. 6, 535 i 65 k.c., w tym ostatnim wypadku w związku z art. 876 i 878 § 1 k.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzut naruszenia art. 378 k.p.c., sprowadzający się do braku rzetelnego rozpoznania sprawy przez Sąd Apelacyjny, jest tylko częściowo trafny z przyczyn niżej wskazanych (*in fine*).

Zarzut naruszenia art. 385 k.p.c. w ogóle nie został uzasadniony, a poza tym nie może on stanowić samodzielnej podstawy skargi kasacyjnej (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2015 r., II CSK 317/14, niepubl.).

Oczywiście nietrafny jest zarzut art. 10 pr. weksl. Zdaniem skarżącego, w wypadku, gdy nakaz zapłaty wydany na podstawie weksla zostanie następnie uchylony, oznacza to, że nie ma już możliwości zasądzenia świadczenia na podstawie weksla. Zgodnie z art. 496 k.p.c., w razie wniesienia zarzutów do nakazu zapłaty sąd może m.in. w całości uchylić wydany wcześniej nakaz, co miało miejsce w tej sprawie, a następnie orzeka o żądaniu pozwu. Jeżeli w pozwie, jak w tej sprawie, wniesiono o zasądzenie na podstawie weksla, to sąd bada zasadność tego żądania i ewentualnie je uwzględnia. Nie ma tu jednak mowy o prawomocnym uchyleniu nakazu w znaczeniu, jakie nadaje mu skarżący - nakaz jest wydawany w toku postępowania i dalej trwa to samo postępowanie.

Zdaniem skarżącego, Sąd Apelacyjny naruszył art. 47 pr. weksl., przyjmując solidarną odpowiedzialność pozwanej i pozwanego, gdy tymczasem przepis ten wprowadza solidarność odpowiedzialności jedynie w odniesieniu do współdłużników wekslowych. Rację ma skarżący co do takiej interpretacji art. 47 pr. weksl., jednak Sąd Apelacyjny wcale nie zastosował tego przepisu. Obydwa

Sądy orzekające z niniejszej sprawie wyraźnie stwierdziły, że pozwana odpowiada według prawa wekslowego, natomiast odpowiedzialność pozwanego wynika z art. 876 § 1 k.c., zaś solidarny charakter odpowiedzialności pozwanej i pozwanego ma podstawę w art. 881 k.c.

Zarzut naruszenia art. 65 k.c. w związku z art. 876 i 878 § 1 k.c. sprowadza się do tego, że Sądy orzekające w niniejszej sprawie nieprawidłowo zinterpretowały zamieszczone w deklaracji wekslowej oświadczenie pozwanego, przyjmując, iż spełnia ono wymagania cywilnoprawnego poręczenia za dług przyszły. Ponieważ poręczenie miało dotyczyć przyszłych zobowiązań pozwanej, trzeba je zatem uznać za poręczenie za dług przyszły. Zgodnie z art. 878 § 1 k.c., można poręczyć za dług przyszły do wysokości z góry oznaczonej. Nie jest przy tym wymagane wskazanie konkretnej kwoty, lecz raczej „oznaczalność”. Takie stanowisko jest prezentowane w nowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego (zob. wyroki z dnia 11 grudnia 2009 r., V CSK 215/09, Monitor Prawa Bankowego 2012, nr 2, s. 24 i nr 7-8, s. 22, oraz z dnia 13 maja 2010 r., IV CSK 558/09, OSNC 2010, nr 12, poz. 168) oraz sądów apelacyjnych.

W niniejszej sprawie z deklaracji wekslowej wynika co najwyżej następujący zakres poręczenia: „kwota zaległości płatniczych wraz z odsetkami i wszelkimi kosztami poniesionymi przez wystawcę w celu dochodzenia należności”. Dostrzegł to Sąd Apelacyjny, który jednak dokonał wykładni funkcjonalnej art. 878 § 1 k.c. Podkreślił, że przewidziane w tym przepisie wymaganie określenia wysokości długu przyszłego obejmowanego poręczeniem ma chronić poręczyciela. Tymczasem na tle okoliczności tej sprawy, gdzie poręczyciel cały czas czynnie działał, reprezentował pozwaną jako jej pełnomocnik w czynnościach prawnych z powódką i był znakomicie zorientowany w sytuacji gospodarczej stron, nie ma podstaw do takiej ochrony. Z tych względów pozwany nie zasługuje na ochronę wynikającą z art. 878 § 1 k.c. Podobne stanowisko zajął Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku z dnia 23 marca 2007 r., I ACa 720/06 (Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Białymstoku 2007, nr 2, s. 8).

Zarzuty naruszenia art. 6 i 535 k.c. są związane z twierdzeniem pozwanych, konsekwentnie podnoszonym w postępowaniu przed Sądami I i II instancji,

a następnie w skardze kasacyjnej, że powódka domaga się zapłaty za paliwa, których w ogóle nie dostarczyła. Jest to w zasadzie element ustaleń faktycznych, które nie podlegają kontroli kasacyjnej (art. 398³ § 3 k.p.c.), jednakże ma on kluczowe znaczenie w niniejszej sprawie z punktu widzenia oceny trafności rozstrzygnięcia. Sąd Najwyższy przyjmuje jednolicie w swoim orzecznictwie, że o prawidłowym zastosowaniu prawa materialnego można mówić dopiero wtedy, gdy ustalenia stanowiące podstawę wydania zaskarżonego wyroku pozwalają na ocenę tego zastosowania. Tym samym brak stosownych ustaleń uzasadnia zarzut skargi kasacyjnej naruszenia prawa materialnego przez jego niewłaściwe zastosowanie (zob. wyrok z dnia 26 marca 1997 r., II CKN 60/97, OSNC 1997, nr 9, poz. 128, postanowienie z dnia 11 marca 2003 r., V CKN 1825/00, niepubl., wyrok z dnia 20 kwietnia 2004 r., V CK 92/04, niepubl., wyrok z dnia 5 października 2005 r., I UK 40/05, OSNP 2006, nr 17-18, poz. 280, wyrok z dnia 17 marca 2006 r., I CSK 81/05, OSP 2007, nr 3, poz. 30, postanowienie z dnia 27 kwietnia 2006 r., I CSK 55/10, wyrok z dnia 5 marca 2007 r., I PK 228/06, OSNP 2008, nr 7-8, poz. 100, wyrok z dnia 4 października 2007 r., I UK 111/07, niepubl., wyrok z dnia 9 listopada 2007 r., V CSK 245/07, OSNC-ZD 2008 D, poz. 95, wyrok z dnia 28 maja 2008 r., II CSK 658/07, niepubl., wyrok z dnia 24 lipca 2008 r., IV CSK 87/08, Monitor Prawniczy 2008, nr 16, s. 844, wyrok z dnia 20 sierpnia 2008 r., I PK 39/08, OSNP 2010, nr 1-2, poz. 9, wyrok składu siedmiu sędziów z dnia 15 stycznia 2009 r., I CSK 333/07, OSNC-ZD 2009 D, poz. 97, wyrok z dnia 19 marca 2009 r., IV CSK 492/08, niepubl., wyrok z dnia 3 kwietnia 2009 r., II CSK 459/08, niepubl., wyrok z dnia 15 maja 2009 r., II CSK 708/08, niepubl., wyrok z dnia 19 listopada 2009 r., IV CSK 219/09, wyrok z dnia 17 lutego 2010 r., IV CSK 345/09, niepubl., wyrok z dnia 17 marca 2010 r., II CSK 507/09, niepubl., wyrok z dnia 29 września 2010 r., V CSK 55/10, niepubl.; wyrok z dnia 5 września 2012 r., IV CSK 76/12, niepubl.; wyrok z dnia 28 lutego 2013 r., III CSK 147/12, niepubl.; postanowienie z dnia 11 lipca 2014 r., III CSK 256/13, niepubl.; postanowienie z dnia 3 grudnia 2014 r., III CSK 329/13, niepubl.; wyrok z dnia 24 czerwca 2015 r., II CSK 435/14, niepubl.; wyrok z dnia 21 października 2015 r., III CSK 465/14, niepubl.; wyrok z dnia 23 października 2015 r., V CSK 713/14, niepubl.; postanowienie z dnia 18 listopada 2015 r., III CSK 17/15, niepubl.; wyrok z dnia

20 stycznia 2016 r., V CSK 294/15, niepubl.; postanowienie z dnia 3 lutego 2016 r., V CSK 299/15, OSNC 2016, nr 12, poz. 146; wyrok z dnia 25 lutego 2016 r., III CSK 85/15, niepubl.; wyrok z dnia 14 kwietnia 2016 r., IV CSK 485/15, niepubl.; wyrok z dnia 28 kwietnia 2016 r., V CSK 514/15, niepubl.; wyrok z dnia 7 września 2016 r., IV CSK 731/15, niepubl.). W niniejszej sprawie Sądy obu instancji w zasadzie nie dokonały żadnych ustaleń w rozważanym zakresie, z wyjątkiem interpretacji zeznań jednego ze świadków. Dlatego ocena zasadności wskazanych wyżej zarzutów naruszenia prawa materialnego okazała się w tym zakresie niemożliwa.

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.

jw

r.g.